

Suomussalmi/37-47

inv. 1958

Suomussalmi 37-47

M. Huurteen inv. jatkoa. 1958

SUOMUSSALMEN KIINTEITÄ MUINAISJÄÄNNÖKSIÄ

(jatkoa v:n 1957 inventointikertomukseen)

Paitsi kaivauksia kuului kesän 1958 tutkimusohjelmaan edellisenä vuonna aloitetun kiinteiden muinaisjäännösten inventoinnin jatkaminen Suomussalmen pitäjässä. Päähuomio kohdistui nyt Vuokkijärven vesistöön, johon rakenteilla oleva Aittokosken voimalähtös tulee vaikuttamaan. Inventointia varten saatiin varoja Oulujoki Oy:ltä ja työn suoritin osittain moottoriveneellä osittain jalkaisin.

Myös suorittaessani kaivauksia Suomussalmen Ruhtinaansalmen Kalmosärkällä kiertelin lähiseuduilla ja totesin muutamia uusia kivikautisia asuinpaikkoja Ruhtinaansalmen kylän alueella.

Kaikki nämä uudet löytöpaikat on merkitty samalle suurelle Suomussalmen pitäjän yleiskartalle kuin edellisen kesän tulokset ja numerointi jatkuu välittömästi v:n 1957 inventointikertomuksesta. (KS. INV. KERTOMUKSEN 1957 LIITE 1 = INV. KERTOMUKSEN 1958 LIITE 1)

Helsingissä 15.4.1959

Matti Huurre

KIVIKAUTISIA ASUINPAIKKOJA

SUOMUSSALMI RUHTINAANSALMI

37. TORMUA

Omistaja A. Hutun perikunta, os. Ruhtinaansalmi Tormua

Löydöt 14507

N. 6 km Juntusrannasta pohjoiseen, Kuusamoon päin on Tormuanjärvi, jonka vedet laskevat Alajokea myöten Kokkojärveen ja siten se on yhteydessä Kiantajärveen. Mainitun järven itärannalla, maantien ja järven välillä sijaitsee Tormuan talo. Järven ranta on täällä korkea mutta melko loiva ja rinne on peltona. Rinteen keskivaiheilta, talon ja järven väliltä, n. 200 m rannasta löytyi pellon pinnasta jonkin verran kvartssia. Mitään varmoja esineitä ei siinä tullut, mutta joka tapauksessa vaikuttaa siltä, että kysymyksessä olisi kivikautinen asuinpaikka. Kiantajärven vesistönsäätöstely ei vaikuta enää Tormuanjärven olosuhteisiin. Myöhäisen vuorokaudenajan vuoksi ei paikalta otettu valokuvia.

38. TORMUANJÄRVI ALAJOEN NISKA

Omistaja valtio

Löydöt 14508

Valokuva 22333

Alajoki lähtee Tormuanjärvestä sen länsirannan keskivaiheilta. Joen niskasta itään päin kulkee järven rannassa pitkä ja kapea hiekkasärkkä, jonka eteläpuolella on pientä mäntymetsikköä kasvava suo. Särkän päällä kasvaa kuusta ja mäntyä, rannanpuoleisella rinteellä paikkapaikoin tiheää pajukkoa. Särkkä on parisen metriä korkea, sen ja järven välillä on muutamia paikoin matalaa hietikkoa, joka on syntynyt veden kuluttaessa särkän kuvetta. Tältä hietikolta löytyi jonkin verran kvartssia sekä veden kuluttama kivi, joka ehkä on aseenteelmä. Itse särkässä näkyy heikko kulttuurikerros ja eräässä kohdassa oli hiiltä n. 30 sm syvyydessä.

39. SAARIJOEN NISKA

Omistaja valtio

Löydöt 14509

Tormuanjärvestä länteen on Saarijärvi, jonka ympäristössä on opettaja Mannerin kertoman mukaan saatavissa monia Kalmosärkän asuinpaikkalöytöihin sisältyviä raaka-aineita: asbestia, kiillettä, liusketta ja vuolukiveäkin. Saarijärvestä laskevat vedet ensin pieneen Alanteenjärveen, jonka eteläpäästä saa alkunsa Saarijoki. Tämä pieni joki yhtyy Alajokeen n. 4 km päässä Tormuanjärvestä, ja siitä alaspäin virtaa joki Saarijoen nimisenä Kokkojärveen.

Itse Saarijärven rannoilla ei tutkimuksia ole vielä suoritettu, mutta Alanteenjärven rannalta aivan Saarijoen niskalta löytyi kivikautinen asuinpaikka. Se sijaitsee joen iärrannalla, järven ja joen välisellä niemekkeellä joen niskasta n. 50 m itään. Paikka on alava metsäinen ranta, maasto nousee hyvin loivana eikä mitään rinnettä paikalla ole. Koekuopista, joita tänne kaivettiin, tuki hiukan kvartsia sekä palanutta luuta.

Mainittakoon vielä, että aivan paikan vierestä kulkee polku Alajoen varressa olevaan Virran taloon.

VUOKIN VESISTÖ

KIRKONKYLÄ

40. HIETAJÄRVI RAJAVARTIOSTO

Löydöt 14514

Valokuva 22925

Kun Emäjoesta lähdetään Vuokkijokea ylöspäin, on ensimmäinen vastaan tuleva järvi Hietajärvi. Samannimisiä järviä on Suomussalmella useita, mm Alavuokin kylän alueella on ainakin yksi, johon ei tässä puheena olevaa tule sekoittaa. Myös Ylivuokin kylässä on aivan valtakunnanrajalla Hietajärvi, jonka rannasta on todennäköisesti löydetty Suomussalmen Keskikoulun kokoelmissa oleva poikkikirves (Löyt. Kalevi Huovinen Suomussalmi Ylivuokki Hietajärvi). Nämä viimeksimainitut Hietajärvet ovat kaukana varsinaisesta Vuokin vesistöstä eikä niitä ole vielä inventoitu. Sen sijaan inventoitiin 1958 Vuokkijoen Hietajärven rannat, jotka kuuluvat kirkonkylän alueeseen.

Tämän järven länsirannalla Vuokkijoen niskasta pohjoiseen sijaitsee korkealla mäntykankaalla Kainuun rajavartioston asuntoalue. Rinne viettää jyrkästi järveen asti aivan parakkien kohdalla, mutta hiukan etelämpänä nousee maasto pienen notkon muodostettuaan hiekkasärkäksi, joka noudattaa järven rantaa. Särkki on kolmisen metriä korkea ja sen laella kasvaa männikköä. Paikotellen on vesi kuluttanut särkän järvenpuolelta kuvetta ja yhdessä tällaisessa kohdassa särkän eteläpäässä oli alas vierinyt palaneita kiviä, jotka olivat peräisin ehkä tulisijasta. Samalta paikalta löytyi myös ~~palaneita~~ kvartsi-iskoksia.

[41]. HIETAJÄRVI HIETAKANGAS

Löydöt 14515

Valokuva 22994

Omistaja Kainuun Rajavartiosto

Edelläkuvatusta paikasta pohjoiseen päin pienen lahden toisella puolella on Hietakangas niminen paikka. Se on korkeaa hiekkaista mäntykangasta, jota sodan aikana on käytetty leiri- ja harjoitusalueena. Kankaan eteläinen rinne laskeutuu järveen päin kahtena terassina ja niistä ylemmältä löytyi koekuopista palanutta luuta sekä kvartsi-iskoksia joukossa kaavinkin.

[42] ALANNE ALANTEENNIEMEN PÄÄ = *Sikoniemi*

Löydöt 14513

Valokuva 22996

Omistaja Eemeli Heikkinen os. Ämmänsaari Alanne

Hietajärvestä ylöspäin mentäessä on Vuokin vesistössä seuraava järvi Alanteenjärvi. (Myös tämännimisiä järviä on Suomussalmella useampia). Tämän järven eteläosassa on pitkä ja kapea Alanteenniemi, jolla sijaitsee vanha Alanteen talo. Niemi on suurimmaksi osaksi viljelty. Aivan sen päässä olevalta pellolta, joka kuuluu Alanteen jakamattomaan tilaan, löytyi jonkun verran kvartsia. Paikka on järven pinnasta lähes 5 m korkeudella.

43. ALANNE AUTIO = Heikkilä?

Löydöt 14512

Valokuva 22997

Omistaja Eemeli Heikkinen os. Ämmänsaarä Alanne

Alanteenjärven etelärannalla vastapäätä Alanteenniemen kärkeä on Autioaniminen talo, joka kuuluu Alanteen jakamattomaan tilaan. Talon koillispuolelta, missä viljelysmaata on ruvettu laajentamaan raivamalla metsää, löytyi järveen päin viettävältä rinteeltä ~~kiviä~~ kvartsi-iskoksia sekä kaksi kiveä, joita on luultavasti käytetty hioimina.

ALAVUOKKI

44. SOTASAARI

Löydöt 14510

Valokuva 22998

Omistaja valtio

Vuokkijärven itäpäässä sijaitsee Sotasaari, josta kertoman mukaan on aikoinaan löydetty 8 vanhan ajan sota-aseita. Näiden laadusta enempää kuin myöhemmistäkään vaiheista ei kertojalla ollut tietoa. Sotasaari on kaksiosainen saari, jonka etelä- ja pohjoisosaa yhdistää toisiinsa kapea ja matala kannas. Pohjoisosa on suurimmaksi osaksi korkeaa metsää kasvavaa kangasta, sen jyrkät rannat ovat veden kuluttamat. Itäosassaan se kuitenkin laskeutuu matalaksi niemekkeeksi, josta metsä on raivattu pois. Täältä niemekkeeltä, 1-2 m veden pintaa korkeammalta löytyi koekuopista pieni siru asbestisekaista keramiikkaa, kvartsi-iskoksia, sekä palaneen luun siruja.

YLIVUOKKI

45. VÄNGÄNNIEMI TEERINIEMI

Löydöt 14511

Valokuva 22999

Omistaja valtio

Vuokkijärven itäisimmässä päässä olevan Jysmänselän pohjoisrannalla olevasta Vängänniemestä pistää etelään pieni Teeriniemi, jonka vasta-

päättä sölän etelärannalla on Jysmänniemi. Teeriniemen ranta on suhteellisen matala ja viettää loivastā etelään. Täältä oli myös metsä raivattu pois n. 100 m päähän rannasta ja tältä raivatulta alueelta löytyi n. 80 m päästä vesirajasta kvartsinsirpalaita . Ne olivat melko suppealla alueella ja paikalla oli kookas maa- kivi, jossa kvartsia oli. Mahdollista siis on, ettei kysymyksessä ole asuinpaikka, vaan kaikki kvartsi on irroitettu mainitusta kivistä. Kuitenkin on tuskin luultavaa, että sirpaleet olisivat syntyneet ilman ihmisten myötävaikutusta.

46. VÄNGÄNNIEMI TEERINIEMI

Valokuva 23000

Satakunta metriä edellistä paikkaa lännempänä, rannasta n. 50 m päässä oli pyöreähkö n. 2 m läpimittainen kivirauniop, kasattu kohtalaisen isoista kivistä. Se oli suurimmaksi osaksi sammaleen peittämä paitsi yhdellä reunalta, josta sitä ilmeisesti oli joskus pengottu. Rauniota purettiin hiukan, mutta hiiltäkään ei löytynyt.

ALAJÄRVI

47. HIETALAHTI

Löytö 14504:537

Omistaja mv Arttu Tolonen os. Suomussalmi Roinilan posti
Kiantajärven länsirannalla olevan Hietalahden talon rantapellosta on talon isäntä löytänyt suurehkon kiven, jonka sivuja on ilmeisesti hakattu. Kivenpinta on täynnä monenlaisia uurteita, jotka ovat ilmeisesti myöhäisiä, mutta sen toisella lappeella on syvennys, joka todennäköisesti on retusointikuoppa. Löytö viittaa mahdolliseen kivikautiseen asuinpaikkaan. Esine tuli museolle opettaja Martti Mannerin välityksellä. (Ks opettaja Mannerin täyttämä kysymyslehti).

47

Diar. N:o 14504:537
Pvm. _____

Täytetään Kansallismuseossa

Muinaistieteellinen Toimikunta
Kansallismuseo Helsinki

KYSYMYSLIETTI

maasta löydettyjä muinaisesineitä koskevia
tiedonantoja varten

Suomen muinaisaikaiset muistomerkit ovat huhtikuun 2 p:nä v. 1883 annetun asetuksen suojaamat ja rauhoittamat.

Ei siis saa kaivella eikä hävittää esi-isäin muistomerkkejä, jotka valaisevat kansamme menneitä vaiheita.

Kiinteän muinaisjäännöksen poistamiseen, jos se on aivan välttämätöntä, on hankittava lupa Muinaistieteelliseltä Toimikunnalta (osoite Helsinki, Kansallismuseo).

Kun valtio tutkittaa yksityisellä maalla olevaa muinaisjäännöstä, maanomistajaa ei rasiteta kuluilla, vaan hänen todella kärsimänsä vahinko korvataan.

Maasta löydetyt muinaisesineet on otettava talteen ja heti tarjottava valtiolle lunastettaviksi ja joko suoraan lähetettävä Muinaistieteelliselle Toimikunnalle tai jätettävä nimismiehelle, joka maksutta välittää ne Toimikunnalle. Lähetyskustannukset korvataan ja lunastettavista esineistä suoritetaan lunastussumma löytäjälle tai lähettäjälle. Löytöesineitä ei pidä taittaa, vuolla, kirkastaa, eikä suosta ja savesta löydettyjä esineitä pesemällä puhdistaa.

1. Kuka on löytäjä?

Nimi, asunto ja postiosoite.

Arttu Tolonen

2. Minkälaisia ja mistä aineesta muinaisesineet ovat?

Kivestä

3. Milloin esineet löydettiin?

**Syksyllä 1958 perunaa kaivetta-
essa.**

4. Mistä esineet löydettiin?

Pitäjä **Suomussalmi.**

Kylä **Alajärven kylä.**

Talo, tila tai palsta **Hietalahti**

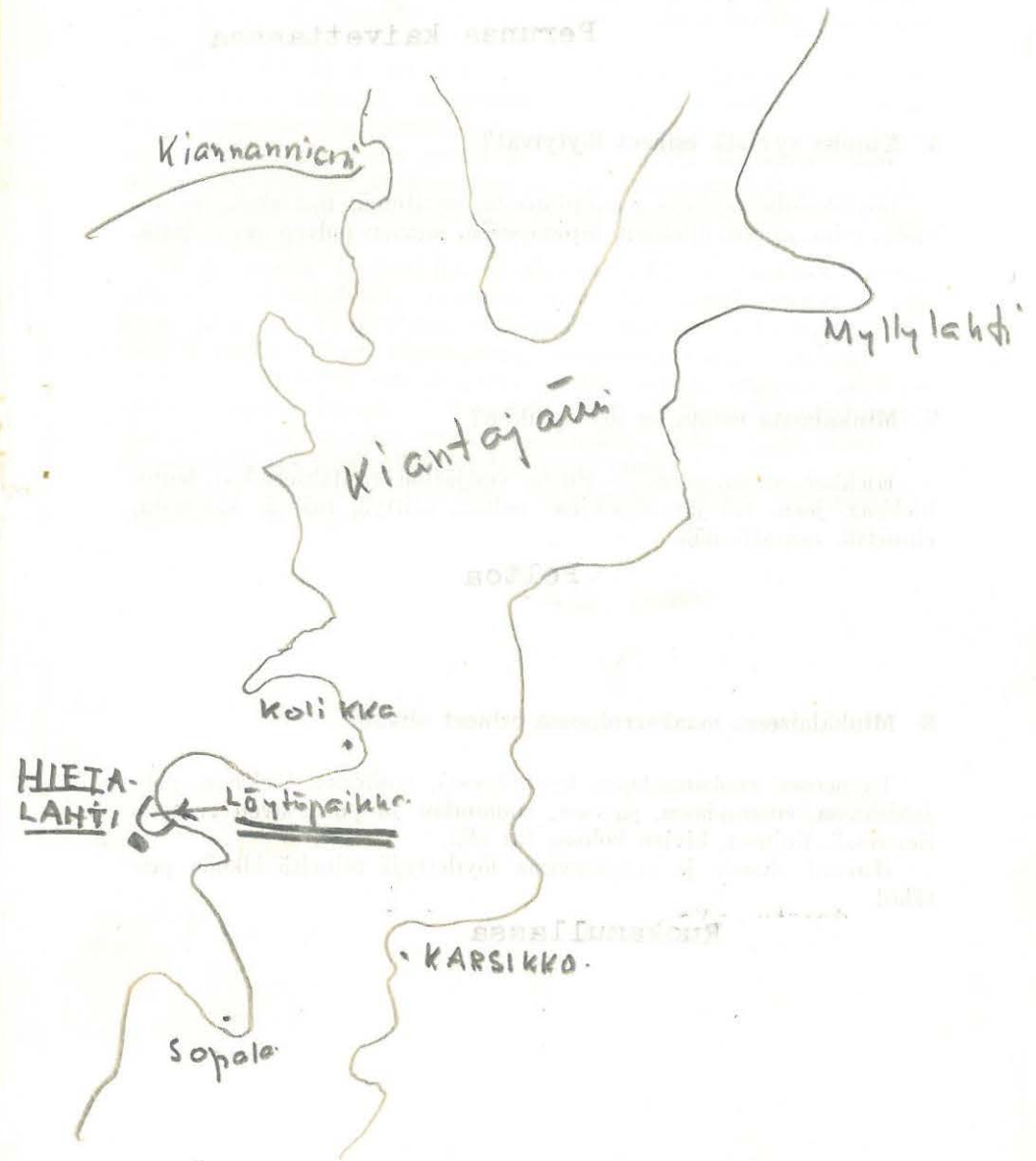
Maanomistajan nimi ja osoite **Suomussalmi.**

Arttu Tolonen Roinilan posti

Löytöpaikan (pellon, niityn, mäen, kankaan, suon, rannan) nimi

Rantapelto

Löytökohdan etäisyys (metreinä tai askelina) ja ilmansuunta lähimmästä nimeltä mainitusta paikasta (esim. talosta, joesta, järvestä, sillasta, tienhaarasta, kilometripylvästä, rajapyykistä). Käsitteellinen, muististakin piirretty, karttaluonnos toivottava.

5. Millä tavalla esineet löytyivät?

Peltotyössä, ojankaivussa, hiekan, saven, mudan otossa, joen-perkauksessa, tienleikkaustyössä jne.

Perunaa kaivettaessa

6. Kuinka syvästä esineet löytyivät?

Löytökohdan syvyys maanpinnasta, sentteinä, metreinä, tai arviolta esim. auranvilloksen, lapionpesän, miehen polven syvyydestä.

7. Minkälaista maata on löytöpaikka?

Hiekkaa, soraa, savea. — Suota, vesijättöä, rantahietikkoa, lentohiekkaa, joen- tai järvenpohjaa; peltoa, niittyä, mäkeä, kangasta, rinnettä, rantatörmää.

Peltoa

8. Minkälaisessa maakerroksessa esineet olivat?

Turpeessa, ruokamullassa, kynöksessä, ruskeassa hiekassa, pohjahiekassa, suomudassa, savessa, suomudan ja pohjasaven rajassa, lietteessä, liejussa, kivien kolossa tai alla.

Huom.! Suosta ja pohjasavesta löydettyjä esineitä älköön pestäkö!

Ruokamullassa

9. Mitä erityistä havaittiin löytöpaikalla?

Oliko kivesineiden lähellä punaiseksi palanutta maata, nokea, tuhkaa, palaneita kiviä, palaneita luunsiruja, saviruukkujen palasia? Oliko pellon pinnalla tai hiekassa runsaasti valkoisia ukonkiven l. kvartsin sirpaleita? Oliko maan sisässä kivistä ladottuja liesiä ja arinoita?

Oliko metalliesineiden (miekkojen, kirveiden, keihäiden, solkien, ketjujen, rammerenkaiden) lähellä nokimaata, isoja kiviä, palaneita luunpalasia, lahoja isoja luita ja pääkalloja? Huomattiinko maassa aivan pieniä vihreän homeen peittämiä pronssilankakierukoita ja kankaanjätteitä tai arkunjäännöksiä? Oliko maanpinnassa kuoppia, kumpuja tai kiviraunioita? Näyttikö maa ihmisten pitelemältä?

Oliko suosta löydettyjen puuesineiden (suksien, reenjalasten, ahkionpohjien, ruuhien, melojen) lähellä pikkutavaraa, kuten ketaroita eli kaplaita, vitsasiteitä, sauvansompia, mäystimiä, tuohikiveksiä, rihmaa, niininuoraa, luuesineitä, nahkaa, tuohta?

Jos esineitä on monta, miten läheltä toisiaan ne löytyivät, yhdestä koosta, 1—2 metriä vaiko etämmältä toisistaan? Olivatko ne kaikki yhtä syvässä vai olivatko jotkut — ja mitkä — syvemmällä tai lähempänä pintaa kuin toiset?

Huom.! Näihin kysymyksiin vastattaessa älköön löytöpaikkaa uudelleen kaiveltako.

10. Onko samasta paikasta tai läheltä ennen löydetty muinais-esineitä? Millaisia ja missä ne nyt ovat?

11. Onko löytöpaikasta tarinoita?

12. Tarjotaanko esine lunastettavaksi vaiko lahjaksi Kansallismuseolle? (Ellei kysymykseen vastata, katsotaan esine lahjaksi.)

Lähettäjä tai tuoja

Ruhtinaansalmi

(Paikka)

10.1.59

(Päiväys)

Op. Martti Manner

(Nimi ja osoite)

Ruhtinansalmi

Karttaluonnosta varten.

Kaikkien suomalaisten...

... ja ...

... ja ...

... ja ...

... ja ...

... ja ...

... ja ...

SUOMUSSALMI

RUHTINAANSALMI

38

22993

TORMUANJÄRVI ALAJOEN
NISKAN HIEKKASÄRKÄN JUURELTA.
KUVAN KESKIVAIHEILTA HÄÄMÖTTÄÄ
SÄRKÄN TALO.
(INV. KERT. N:o 38)

VALOK. M. HUURRE 1958

KIRKONKYLÄ

41

22994

HIETAJÄRVI. HIETAKANGAS LAHDEN
TOISELLA PUOLELLA.
(INV. K. 41)

VALOK. M. HUURRE 1958

KIRKONKYLÄ

41

40

22995

HIETAJÄRVI. RAJAVARTIOSTON RANTASÄRKÄ
(INV. KERT. N:o 40) VASEMMALLA, HIETAKANGAS
TAUSTALLA.

VALOK. M. HUURRE 1958

SUOMUSSALMI

KIRKONKYLÄ

42

22996

ALANTEENNIEMEN KÄRKI AUTION
RANNASTA KATSOTTUNA, OIKEALLA
OLEVALTA PELLOLTATULI LÖYTÖJÄ
(INV. KERT. N:o 42)
VALOK. M. HUURRE 1958

KIRKONKYLÄ

43

22997

ALANNE, AUTIO, TALO LADOSTA
TAKAVIISSOON. (INV. KERT. N:o 43)
VALOK. M. HUURRE 1958

ALAVUOKKI

44

22998

SOTASAAREN ITÄKÄRKI (INV. KERT. N:o 44)
VALOK. M. HUURRE 1958

YLIVUOKKI

45

22999

VÄNGÄNNIEMI TEERINIEMI.
VO OJAMAA SEISOO KVARTSIKIVEN LUOMA
(INV. KERT. N:o 45)
VALOK. M. HUURRE 1958

YLIVUOKKI

46

23000

VÄNGÄNNIEMI TEERINIEMI.
LAPINRAUNIO (INV. KERT. N:o 46)
VALOK. M. HUURRE 1958

LUTTYY M. HUURTEEN INV. KERTOMUKSEEN 1958